

Simkiy M. Social and demographic factors of money attitudes of young people. The article provides the results of research on social and demographic factors of Ukrainian youth money attitudes. The aim of the research is to identify dependency between money attitudes of the young people and such social and demographic characteristics as sex, age, education, place of residence, place of employment, employment position and level of income. The research required application of survey and questionnaire methods as well as statistical methods of results processing. The result of the research of money attitudes of the Ukrainian youth have shown that there is dependency between attitude to money and such social and demographic characteristics as gender, age, level of education, place of employment, position and level of income.

Positive attitude to money for this group of respondents is characteristic of people who live in big cities, work in commercial organizations and occupy senior positions and have average and high levels of income. In contrast, people who live in small towns and villages, occupy subordinate positions and have low income show negative attitudes to money. As place of residence, employment and position to a great extent determine level of income of a person, it is possible to conclude that financially "happy" people consider money to be good and of more value than people with lower income.

Key words: money attitude, age, gender, education, income.

Отримано: 25.08.2014 р.

УДК 159.923

Слободяник Н.В.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ, ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНІСНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Слободяник Н.В. Ціннісні орієнтації сучасної молоді, як чинник становлення їх діяльній самореалізації. У статті розкривається суть ціннісних орієнтацій сучасної молоді, як чинника становлення діяльній самореалізації особистості. Проведене нами теоретико-прикладне дослідження дає підстави говорити про визначальний вплив матеріальних цінностей та цінностей здоров'я на формування мотиваційного компоненту діяльній самореалізації.

Ключові слова: мотивація, діяльній самореалізація, ціннісні орієнтації.

Слободяник Н.В. Ценностные ориентации современной молодежи как фактор становления их деятельностной самореализации. В статье раскрывается сущность ценностных ориентаций современной молодежи, как фактора становления деятельностной самореализации личности. Проведенное нами теоретико-прикладное исследование дает основания говорить об определяющем влиянии материальных ценнос-

тей и ценностей здоровья на формирование мотивационного компонента деятельности самореализации.

Ключевые слова: *мотивы, деятельность самореализация, ценностные ориентации.*

Мета статті: характеристика ціннісних орієнтацій, як чинника становлення діяльнійшої самореалізації сучасної молоді.

Об'єкт статті: ціннісні орієнтації.

Предмет статті: вплив ціннісних орієнтацій молоді на становлення їх діяльнійшої самореалізації.

Сьогодні вчені визначають молодь як соціально-демографічну групу суспільства, що виділяється на основі сукупності характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тими або іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються рівнем соціально-економічного, культурного розвитку, особливостями соціалізації в нашому суспільстві. Проблеми сучасної молоді досліджують психологи, політологи, педагоги, соціальні педагоги, соціологи та представники інших наук.

Сукупні соціально-психологічні характеристики молоді визначаються наступними чинниками:

- молодь є великою соціально демографічною групою яка займає значне місце у виробництві і виступає основним джерелом поповнення трудових ресурсів;

- молодь основний носій інтелектуального і фізичного потенціалу суспільства, вона володіє значним потенціалом до праці, технічної та культурно-художньої творчості, продуктивної діяльності в усіх сферах людського буття;

- молодь має велику соціальну та професійну перспективу, оскільки, саме ця група здатна швидше інших соціальних груп суспільства оволодіти новими знаннями, професійними знаннями і навичками.

Сучасне суспільство ставить високі вимоги до молодих людей, оскільки, як зрозуміло із вище сказаного, виступаючи основною рушійною силою громадського розвитку, молоді люди змушені не тільки пристосовуватися до умов швидких і якісних змін, але і активно впливати на них для досягнення необхідних результатів. Успішність дій молодих людей буде залежати від їх готовності до активної діяльності, ініціювання власного розвитку, зокрема, подолання негативного впливу ситуацій невизначеності засобами діяльнійшої самореалізації. Виступаючи і як результат деякої діяльності, і як характеристика процесу її виконання, діяльнійша самореалізація здатна розкрити значення одних особистісних особливостей для життєдіяльності людини і в більшій мірі

розвинути інші, безпосередньо пов'язані з особистісним потенціалом людини. Визначальним для формування напрямку діяльнійшої самореалізації молоді є ціннісні орієнтації цієї соціально-психологічної групи.

Вивчення ціннісних орієнтацій молоді дає можливість прогнозувати зміни у соціально-психологічних характеристиках суспільства в цілому та зміни у психологічному самовизначенні й діяльнійшої самореалізації молоді зокрема.

Основні положення діяльнійшої самореалізації були сформульовані по відношенню до проблеми мотивації поведінки особистості в 80-ерр. ХХст. При поясненні причин поведінки людини це положення враховує не тільки вплив, здійснюваний на неї навколишнім середовищем, але і його власні прагнення і здатність погоджувати зовнішні вимоги з наявними у нього потенціалом для досягнення поставленої цілі. На сьогоднішній день положення діяльнійшої самореалізації є одними з основних наукових підходів до вивчення мотивації поведінки людини, її особистісних особливостей і психологічного благополуччя.

Е. Ключко говорить про діяльнійшу самореалізацію, як здатність до ініціативної поведінки, здатність особистості "виходити за межі самої себе". Відтак, діяльнійша самореалізація – це те, за допомогою чого внутрішньо психологічна система особистості виявляється відкритою, здатною до вибіркової взаємодії з середовищем у сталому створюваному нею самою життєвому просторі (мова йде про здатність до самоорганізації). Засобами само детермінації людина створює свій світ, проєктуючи себе в середовище, вона переходить від принципу "відображення реальності" до принципу "породження нової реальності", вибіркової процесу отримання і визначення рівня умов, детермінування взаємодії.

Слід враховувати, що в сучасній психології досить часто використовуються як синоніми поняття "діяльнійша самореалізація" і "автономія", однак друге з них є більш широким, оскільки допускає й інші трактування. В рамках теорії Е.Л. Десі і Р.М. Райана людина виступає як активний діяч, здатний ефективно використати властиві їй біологічні, психологічні та соціальні властивості для досягнення поставленої мети навіть в умовах обмежень, що які ставить перед людиною соціальна ситуація. Це пов'язане з тим, що людина володіє трьома базовими психологічними потребами, які є вродженими за своєю природою: потребою в діяльнійшій самореалізації, потребою в компетентності і потребою в близьких відносинах з іншими людьми. Потреба в діяльнійшій самореалізації включає прагнення людини самостійно контролювати власні дії і поведінку, а також бути їх незалежним ініціатором. Її задоволення пов'язане з двома іншими і не може бути досягнуто без них.

Відтак, діяльнісна самореалізація виступає не тільки як потреба, але й як якісна характеристика поведінки людини. При цьому саме людина, її переконання, бажання і прагнення виступають джерелом і причиною її поведінки, а успіхи або невдачі в діях пояснюються ефективністю саморегуляції. Це свідчить про великий ролі внутрішнього локусу контролю і волі у забезпеченні діяльнісної самореалізації поведінки. Її відмінною особливістю є гнучкість людини в управлінні та взаємодії між собою та оточенням, тобто людина здатна таким чином вибудувати поведінку в конкретних умовах, щоб діяти у відповідності з пропонованими вимогами і досягти поставленої мети. Положення діяльнісної самореалізації може включати в себе як здійснюваний людиною контроль власного оточення або результатів дій, так і вибір припинення цього контролю. Емпіричними критеріями діяльнісної самореалізації виступають такі психологічні характеристики, як спонтанність, креативність, інтерес і особистісна значимість мотивів дій, відчуття свободи, а також окремі індикатори психолінгвістичних показників й ціннісні орієнтації.

Становлення діяльнісної самореалізації сприяє формуванню внутрішньої мотивації, яка є основою автономної, адаптаційної поведінки людини, підвищенню рівня складності виконуваної задачі, гармонізації відносин з іншими людьми, а також зниження рівня стресу. Автономна поведінка дозволяє людині бути самою собою, автентичною і діяти згідно із потребами власного Я. Крім того, можливість до діяльнісної самореалізації в тій чи іншій сфері життєдіяльності людини (професійна, навчальна діяльність, процес лікування) створює умови для досягнення високих результатів, зміцнення її психологічного благополуччя. Так, наприклад, Е.Л. Десі експериментально встановив, що заохочення керівництвом автономної, адаптивної поведінки сприяє зростанню ефективності їх діяльності, а також задоволеності умовами їх праці. Подібні результати були отримані ним на вибірці банківських працівників. Дж. Вільямс на основі численних експериментів прийшов до висновку, що якщо медичний персонал поліклініки оцінюється пацієнтами як такий, що підтримує їх автономну поведінку, то процес лікування протікає набагато успішніше, відтак, з точки зору Е.Л. Десі і Р.М. Райана, діяльнісна самореалізація необхідна для підтримки здоров'я. Навпаки, відсутність діяльнісної самореалізації може призвести до різних негативних наслідків (наприклад, фізична і вербальна агресія, відчуття безпорадності). Для нас принципово важливим виявляється думка про природу феномену діяльнісної самореалізації, яка була сформульована вітчизняними психологами Е.Р. Калітеєвською і Д.А. Леонтьєвим. Вони відзначають, що положення діяльнісної самореалізації передбачає ак-

тивність особистості по відношенню до зовнішнього світу і власних психологічних процесів, але при цьому вона не є вродженою потребою, як це стверджується Е.Л. Десі і Р.М. Райан. Її становлення відбувається у процесі психічного розвитку людини на її основі поступово формуються і зближуються один з одним прагнення до свободи (як готовність людини до активних дій) та відповідальності (як вищої форми саморегуляції) у поведінці людини. Ключовим періодом в рамках цього процесу виступає підлітковий вік, оскільки на даному етапі патерни свободи і відповідальності об'єднуються, утворюючи вищий рівень саморегуляції – діяльнісну самореалізацію.

Крім того, Д.А. Леонт'єв зазначає, що діяльнісна самореалізація виступає важливим компонентом особистісного потенціалу. Під особистісним потенціалом він розглядає системну організацію індивідуально-психологічних особливостей особистості, що лежить в основі її здатності виходити з стійких внутрішніх критеріїв та орієнтирів у своїй життєдіяльності і зберігати стабільність смислових орієнтацій та ефективність діяльності на тлі тисків і мінливих зовнішніх умов. У психології досить складним є питання про параметри особистісного потенціалу людини. Особистісний потенціал може бути оцінений за наявності у людини особистісних якостей, необхідних для виконання певної діяльності і досягнення значущих результатів. Діяльнісна самореалізація дозволяє людині узгодити наявні у неї ресурси, до числа яких можуть бути віднесені здібності, риси характеру, нерозкриті можливості і задатки для організації власної життєдіяльності в цілому і досягнення поставленої мети зокрема.

З метою підтвердження теоретичних категорій нашої статті нами було проведене практичне дослідження у якому прийняли участь 128 молодих людей віком від 18 до 25 років. У процесі роботи ми використовували наступні методики та методи:

- Методика дослідження ціннісних орієнтацій Г. Айзенка;
- Методика ціннісних орієнтацій М. Рокича;
- Контент-аналіз.

Методика дослідження ціннісних орієнтацій Г. Айзенка. Досліджувались такі якості особистості: активність/пасивність, екстраверсія/інтроверсія, домінування/підпорядкування, раціональність/емоціональність, лабільність/стабільність. У результаті обробки даних були встановлені наступні емпіричні закономірності:

1. Цінність матеріального благополуччя (+2) позитивно корелює з поведінкою, направленою на задоволення життєво необхідних бажань і потреб (+1); негативно корелює з поведінкою, направленою на допо-

могу іншим людям (-4), позитивно корелює з інтроверсією і раціоналізмом як якостями особистості.

2. Прагнення до естетичної насолоди та пошуку прекрасного (+3) корелює з поведінкою, направленою на реалізацію цієї цінності і такою якістю особистості як підпорядкованість.

3. Прагнення до гуманізму, допомоги іншим людям (+4) негативно корелює з поведінкою, направленою на досягнення високого соціального статусу (-7) та позитивно пов'язане з емоціональністю як якістю особистості.

4. Цінність любові до близьких (+5) позитивно корелює з поведінкою, направленою на досягнення задоволень життєво необхідних потреб (+1) та поведінкою, спрямованою на підвищення матеріального благополуччя (+2).

5. Цінність пізнання (+6) негативно корелює з поведінкою, спрямованою на реалізацію цінності любові до ближніх (-5).

6. Цінність високого соціального статусу (+7) позитивно корелює з поведінкою, спрямованою на досягнення цього статусу (+7) та з такою якістю особистості як домінантність.

7. Цінність високої соціальної активності (+9) пов'язана із раціональністю як якістю особистості.

8. Цінність духовного спілкування (+10) позитивно корелює з пізнавальною поведінкою та такими якостями особистості як домінантність і активність.

9. Прагнення мати хороше здоров'я (+11) корелює з емоціональною лабільністю та раціональністю.

Таким чином, були отримані емпіричні дані, які доводять, що молоді пов'язані з певними формами і способами поведінки, а також показують, що формуванню цих цінностей сприяють певні особистісні якості, хоча зв'язок особистісних якостей та цінностей має багатопланий характер. Так, одна і та ж якість пов'язана з різними цінностями, а останні одночасно з декількома способами поведінки.

В процесі дослідження було встановлено, що цінності можуть реалізуватись у процесі діяльній самореалізації наступним чином:

1. Через поведінку, пов'язану із реалізацією даної цінності. Так, прагнення до високого статусу "вимагає" поведінки, спрямованої на досягнення цього статусу, а прагнення до краси і пошуку прекрасного тісно пов'язане з естетичною діяльністю.

2. Через поведінку, спрямовану на реалізацію інших цінностей (наприклад, цінність матеріального достатку проявляється в поведінці "гурмана" та відсутністю гуманізму, допомоги іншим; цінність спілкування – в пізнавальній активності).

3. Цінності – ідеали можуть бути взагалі не реалізовані в поведінці, що може бути причиною особистісного конфлікту. Так, цінність задоволення насущних потреб не корелює ні з одним із способів поведінки.

Необхідно відмітити, що конкретні прояви цінностей в поведінці людини залежать від особливостей всієї сукупності значущих цінностей, тобто цілісної структури цінностей даної особистості.

Методика ціннісних орієнтацій М. Рокича дала можливість виявити, що провідними у життєдіяльності досліджуваних є ціннісні орієнтації пов'язані із діяльнісною самореалізацією наступним чином:

- цінності можуть реалізуватися у життєдіяльності особистості у вигляді мети їх діяльності;

- у вигулі ідеалу чи мотиваційної складової діяльності.

Провідними серед досліджуваних є інструментальні цінності, які умовно можна об'єднати наступним чином:

Вольові – "акуратність" (вміння тримати в порядку речі, порядок в справах); "раціоналізм" (вміння тверезо та логічно мислити, приймати обдумані та раціональні рішення); "самоконтроль" (стриманість, самодисципліна); "ефективність в справах" (працелюбство, продуктивність у роботі).

Інтелектуальні – "освіченість" (широта знань, висока загальна культура); "широта поглядів" (вміння зрозуміти іншу точку зору, поважати чужі смаки, звички, звичаї).

Поведінкові – "вихованість" (хороші манери); "життєрадісність" (почуття гумору); "терпимість" (до поглядів та думок інших, вміння пробачати іншим їх помилки); "чесність" (правдивість, щирість); "чуткість" (турботливість).

Особистісні – "дисциплінованість"; "незалежність" (здатність діяти самостійно, рішуче); "непримиренність до недоліків в собі та інших"; "відповідальність" (почуття обов'язку, вміння тримати слово); "сміливість у відстоюванні своєї думки, своїх поглядів"; "тверда воля" (вміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами).

Матеріальні – "високі запити" (високі вимоги до життя).

Контент-аналіз дав можливість об'єднати досліджені нами наступним чином:

Фізичні – "активне діяльне життя" (повнота та емоційна наповненість життя); "здоров'я" (фізичне та психічне); "продуктивне життя" (максимально повне використання своїх можливостей, сил та здібностей); "впевненість у собі" (внутрішня гармонія, свобода від протиріч та сумнівів).

Етичні – "любов" (духовна та фізична близькість з коханою людиною); "наявність хороших та вірних друзів"; "розваги" (приємне проведення вільного часу, відсутність обов'язків); "свобода" (са-

можливості, незалежність в судженнях та вчинках); "щасливе сімейне життя"; "щастя інших" (розвиток, вдосконалення інших людей, всього народу, людства в цілому).

Професійно-мотиваційні – "цікава робота"; "творчість" (можливість творчої діяльності).

Філософські – "життєва мудрість" (зрілість суджень та зміст, що досягаються життєвим досвідом); "краса природи та мистецтва" (переживання прекрасного в природі та мистецтві); "суспільне визнання" (повага оточуючих, колективу, товаришів по роботі); "пізнання" (можливість розширення своєї освіти, світогляду, загальної культури, інтелектуальний розвиток); "розвиток" (робота на собою, фізичне та духовне удосконалення).

Матеріальні – "матеріально забезпечене життя" (відсутність матеріальних труднощів).

Таким чином, у результаті проведеного нами дослідження ми виявили, що досліджувані нами молоді люди зосереджені на ціннісних орієнтаціях, які є метою їх життєдіяльності у відповідно, визначають напрямки реалізації їх діяльнісної самореалізації.

Досліджувані зосереджені у переважній більшості на матеріальних цінностях, хоча цінності здоров'я є одними з провідних ціннісних орієнтацій.

Висновки:

Ціннісні орієнтації людини є визначальними чинниками становлення її діяльнісної самореалізації особистості. Ціннісні орієнтації – це елементи мотиваційної структури особистості, на підставі яких відбувається вибір тих чи інших соціальних установок як цілей або мотивів конкретної діяльності.

У результаті проведеного нами дослідження ми виявили, що досліджувані зосереджені у переважній більшості на матеріальних цінностях, хоча цінності здоров'я є одними з провідних ціннісних орієнтацій.

Ціннісні орієнтації досліджуваних мають характер цілі-мети. Ключовими цінностями виявленими у досліджуваних є наступні цінності: фізичні – "активне діяльне життя", "здоров'я", "продуктивне життя", "впевненість у собі"; етичні – "любов", "наявність хороших та вірних друзів", "розваги", "свобода", "щасливе сімейне життя", "щастя інших"; професійно-мотиваційні – "цікава робота"; "творчість"; філософські – "життєва мудрість", "краса природи та мистецтва", "суспільне визнання", "пізнання", "розвиток"; матеріальні – "матеріально забезпечене життя".

Відповідно до результатів нашого дослідження ми виявили, що сучасна українська молодь має активні ціннісні орієнтації, які визначають напрямки їх діяльнісної самореалізації в цілому. І реалізуються у залежності від рівня домагань тієї чи іншої молоді людини.

Список використаних джерел

1. Волков Ю. Г., Добрен'ков В.И., Кадария Ф.Д., Савченко И.П., Шаповалов В.А. Социология молодежи: Учебное пособие / под ред. проф Ю.Г. Волкова. – Ростов-н /Д.: Феникс, 2001. – 567с.
2. Гордеева Т.О. Теория самодетерминации: настоящее и будущее. Часть 1: Проблемы развития теории // Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2010. № 4 (12). URL: <http://psystudy.ru>
3. Леонтьев Д.А. Психология свободы: к постановке проблемы самодетерминации личности // Психологический журнал 2000, № 1
4. Психология личности: Словарь справочник / Под ред. П.П. Горностая и Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320с.
5. Смирнова Я.К. Подход к суверенной самодетерминации поведения в контексте временных ориентаций личности // Известия Алтайского государственного университета. – 2014, Т. 1. № 2 (82). С. 75-78

Spisok vikoristanix dzherel

1. Volkov Yu. G., Dobren'kov V.I., Kadariya F.D., Savchenko I.P., Shapovalov V.A. Sociologiya molodezhi: Uchebnoe posobie / pod red. prof Yu.G. Volkova. – Rostov-n /D.: Feniks, 2001. – 567s.
2. Gordeeva T.O. Teoriya samodeterminacii: nastoyashhee i budushhee. Chast' 1: Problemy' razvitiya teorii // Psixologicheskie issledovaniya: e'lektron. nauch. zhurn. 2010. № 4 (12). URL: <http://psystudy.ru>
3. Leont'ev D.A. Psixologiya svobody': k postanovke problemy' samodeterminacii lichnosti // Psixologicheskij zhurnal 2000, № 1
4. Psixologiya lichnosti: Slovar' spravochnik / Pod red. P.P. Gornostaya i T.M. Titarenko. – K.: Ruta, 2001. – 320s.
5. Smirnova Ya.K. Podxod k suverennoj samodeterminacii povedeniya v kontekste vremenny'x orientacij lichnosti // Izvestiya Altajskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2014, T. 1. № 2 (82).– S. 75-78.

Slobodyanik N.V. Valued orientations of modern youth, as a factor of becoming of them to activity self-realization. The study of the valued orientations of young people gives an opportunity to forecast changes in socialpsychological descriptions of society on the whole and changes in psychological self-determination and activity of self-realization are young in particular.

The substantive provisions of activity of self-realization were set forth in relation to the problem of motivation of behavior of personality in 80-pp. XX. At explanation of reasons of behavior of man this position takes into account not only the influence carried out on her by an environment but also him own aspirations and ability to co-ordinate external requirements with present for him potential for the achievement of the put aim. For today position of activity

of self-realization is one of the basic scientific going near the study of motivation of behavior of man, her personality features and psychological prosperity.

The valued orientations of man are the determinatives of becoming I am activities of self-realizations of personality. The valued orientations are elements of motivational structure personalities on the basis of that there is a choice of those or other social options as aims or reasons of certain activity.

As a result of study undertaken a by us we educed that investigated concentration in swingeing majority on material values, although values of health are one of the leading valued orientations.

The valued orientations of investigated have character of aim-aim.

By key values educed in investigated are next values: physical is "active strenuous life", "health", "productive life", "confidence in itself"; ethic is "love", "presence of good and faithful friends", "entertainment", "freedom", "happy domestic life", "happiness other"; professionally-motivational is "interesting work"; "work"; philosophical is "vital wisdom", "beauty of nature and art", "public confession", "cognition", "development"; material is the "material provided life".

In accordance with the results of our research we educed that modern Ukrainian youth had the active valued orientations that determine direction them activity self-realizations on the whole. And realized in dependence on the level of sollicitations of that or other young man.

Key words: motives, personal active self-realization, value orientation.

Отримано: 14.04.2014 р.

УДК 159.9: 159.94

Снісаренко А.Г., Шарінова Д.С.

ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СПОРТСМЕНІВ З КУЛЬОВОЇ СТРІЛЬБИ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Снісаренко А.Г., Шарінова Д.С. Змагальна діяльність спортсменів з кульової стрільби як психологічна проблема. У статті розкрито теоретико-методологічні підходи до проблеми психологічного вивчення змагальної діяльності спортсменів з кульової стрільби.

Ключові слова: психологія спорту, змагальна діяльність, спортсмени з кульової стрільби.

Снісаренко А.Г., Шарінова Д.С. Соревновательная деятельность спортсменов по пулевой стрельбе как психологическая проблема. В статье раскрыты теоретико-методологические подходы к проблеме психологического изучения соревновательной деятельности спортсменов по пулевой стрельбе.

Ключевые слова: психология спорта, соревновательная деятельность, спортсмены по пулевой стрельбе.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного стрілецького спорту характеризується значним збільшенням тренувальних та змагальних